

М. Р. Романинець

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри теорії та історії держави і права,

конституційного та міжнародного права

Львівського державного університету внутрішніх справ

ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

© Романинець М. Р., 2019

З'ясовано, що правовий механізм системи регулювання вищої освіти являє собою сукупність міжнародно-правових актів, зобов'язань України, Конституції України, законів України, підзаконних нормативних правових актів та індивідуальних актів застосування, покликаних здійснювати регулювання правовідносин між суб'єктами освітньої діяльності в процесі впливу на сферу освіти. Визначено, що особливостями організаційно-правового механізму державного регулювання трансформації вищої освіти є самостійний розвиток та інноваційна діяльність, як акцентовано в Законі України "Про вищу освіту", а саме: повна автономія закладів вищої освіти, їх право самостійно розпоряджатися власними коштами, свобода у визначенні академічних стратегій і підходів

Ключові слова: вища освіта; заклади вищої освіти; освітянська політика; право на вищу освіту; глобалізація; реформування освіти; інтеграційні процеси; система вищої освіти; Закон України "Про вищу освіту".

М. Р. Романинець

ЗАВЕДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ: ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ИХ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ

Установлено, что правовой механизм системы регулирования высшего образования представляет собой совокупность международно-правовых актов, обязательств Украины, Конституции Украины, законов Украины, подзаконных нормативных правовых актов и индивидуальных актов применения, призванных осуществлять регулирование правоотношений между субъектами образовательной деятельности в процессе воздействия на сферу образования. Определено, что особенностями организационно-правового механизма государственного регулирования трансформации высшего образования является самостоятельное развитие и инновационная деятельность, как акцентировано в Законе Украины "О высшем образовании", а именно: полная автономия высших учебных заведений, их право самостоятельно распоряжаться своими средствами, свобода в определении академических стратегий и подходов

Ключевые слова: высшее образование; учреждения высшего образования; образовательная политика; право на высшее образование; глобализация; реформирование образования; интеграционные процессы; система высшего образования; Закон Украины "О высшем образовании".

М. R. Romanian

Department of Theory and History of State and Law,

constitutional and international law

Lviv State University of Internal Affairs

Ph. D.

HIGHER EDUCATION IN UKRAINE: LEGAL ASPECTS OF THEIR FUNCTIONING

The article clarifies that the legal mechanism of the system of regulation of higher education is a set of international legal acts, obligations of Ukraine, the Constitution of Ukraine, laws of Ukraine, by-laws and individual acts of application, intended to regulate legal

relations between the subjects of educational activities in the process of influencing the education sector. It is determined that the peculiarities of the organizational and legal mechanism of state regulation of higher education transformation are independent development and innovative activity, which is emphasized in the Law of Ukraine “On Higher Education”, namely: full autonomy of higher education institutions, their right to self-manage their own funds, freedom to determine academic strategies and approaches

Key words: higher education; higher education institutions; educational policy; the right to higher education; globalization; education reform; integration processes; higher education system; Law of Ukraine “On Higher Education”.

Постановка проблеми. Плюралізм мобільних реформаций вимагає насамперед світоглядних коректив і в освітній сфері, адже освіта – основа прогресу будь-якого суспільства, нації та країни, стратегічний потенціал їх розвитку. У період моральної кризи, суспільної апатії та акультурації освіта є могутнім чинником розвитку духовної культури, відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, запорукою громадянського миру і майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави.

В умовах динамічних та гомеричних соціально-економічних трансформацій українського соціуму освіта стає предметом нових запитів, що мобільно зростають, як з боку окремої особистості, так і з боку суспільства, держави. Ці вимоги виступають визначальним чинником, рушійною силою розвитку системи вищої освіти, а здатність відповідати на них – найточнішим виміром її стану та можливостей.

Аналіз дослідження проблеми. Вища освіта як соціальний феномен стала предметом наукової зацікавленості Ж. Алексеевої, Д. Андрєєва, О. Балинської, О. Бандури, В. Бліхара, С. Богачова, В. Вовк, Т. Гарасиміва, Ю. Гальонкіної, В. Годованець, С. Гусарева, Р. Гурака, М. Данилькевича, В. Комарова, М. Костицького, В. Кравця, О. Кудерміної, Т. Куковської, Д. Кумкова, О. Кресіна, В. Масальського, С. Меленка, М. Легенького, Н. Оніщенко, В. Опришка, У. Парпан, Е. Певцова, Г. Петрової, М. Романинець, В. Слівінського, О. Орлової, О. Тихомирова, А. Токарської, І. Хомишин, О. Цельєва та багатьох інших науковців.

Мета статті – на основі чинного національного законодавства проаналізувати правові аспекти функціонування закладів вищої освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Заклад вищої освіти потребує цілісного комплексу кардинальних змін, які б відповідали потребам сучасного українського соціуму. Закритість і консервативність вищої освіти, університетської науки зокрема, уже не відповідають вимогам часу. Зважаючи на це, заклад вищої освіти повинен не лише продукувати певні ідеї, розвивати ті чи інші тенденції у науці, а й, передусім, сприяти поступовому суспільному розвитку, повною мірою забезпечувати запити і потреби сучасної людини.

Вважаємо, що підвищення рівня відповідності освіти вимогам сучасності й реалізація освітянської політики в житті можливі за умови урахування функції сучасної вищої школи як соціального інституту. Її функція полягає в оновленні соціальних цінностей і норм з виробленням нових та перейманням прогресивних цінностей зі світового освітнього досвіду, адекватних соціально-історичним умовам України [1, с. 13].

Відтак реформування закладів вищої освіти в Україні, яке розпочалося після проголошення незалежності, було зумовлено багатьма причинами: значними соціально-економічними трансформаціями в країні, зміною векторів у політичному, соціальному та економічному розвитку держави; поширенням глобалізаційних та інтеграційних процесів у світі, бурхливим розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Вибравши європейський вектор розвитку, практично через невеликий проміжок часу від проголошення незалежності Україна приєдналася до Болонського процесу, що також не тільки викликало значні зміни у змісті вищої освіти загалом, а й вплинуло на розвиток закладів вищої освіти [2, с. 38].

Вважаємо, що важливим сьогодні є перетворення застарілої системи закладів вищої освіти, притаманної минулому, до стану інноваційної, що відповідатиме запитам і потребам сучасної людини, "... підготовка знаннєвого працівника не обмежується отриманням базової вищої освіти лише за рахунок засвоєння стандартних програм закладів вищої освіти. Його відмінною особливістю є участь в освоєнні і творенні знань. Переважно такі працівники, на відміну від звичних, рутинних послуг у виробничому чи управлінському процесі, надають аналітичні послуги, в основі яких створення, модифікація і синтез знань" [3, с. 11].

Необхідно зауважити, що в умовах інноваційного розвитку змінюється функціональна роль освіти: із транслятора знань і генератора специфічних навичок і вмінь вона перетворюється, по-перше, на безпосереднього виробника знань і, по-друге, на активного учасника процесу трансформації цих знань у нові продукти, технології та послуги. Відповідно, в центрі опиняється сфера виробництва, передавання та поширення знань, або освіта, що вимагає серйозного перетворення, насамперед закладів вищої освіти, бо саме вони стають ключовим елементом усіх соціальних і економічних процесів, формуючи їх суб'єктів [4].

Правовий механізм системи регулювання вищої освіти – це сукупність міжнародно-правових актів, зобов'язань України, Конституції України, законів України, підзаконних нормативних правових актів та індивідуальних актів застосування, покликаних здійснювати регулювання правовідносин між суб'єктами освітньої діяльності в процесі впливу на сферу освіти. Організаційний механізм регулювання вищої освіти – послідовно й обґрунтовано застосовувана сукупність організаційно-системного, організаційно-адміністративного та організаційно-інформаційного аспектів. Особливостями організаційно-правового механізму державного регулювання трансформації вищої освіти є самостійний розвиток та інноваційна діяльність, що акцентовано в Законі України "Про вищу освіту", а саме: повна автономія закладів вищої освіти, їх право самостійно розпоряджатися власними коштами, свобода у визначенні академічних стратегій і підходів [5, с. 150].

Зауважимо, що зміст нової правової бази є втіленням досвіду минулого й умов сучасного постіндустріального суспільства. Зокрема, у 2014 р. ухвалено Закон України "Про вищу освіту", який став своєрідним наріжним каменем для подальшого поступу вищої освіти. Закладені принципи відповідають загальноєвропейським нормам і принципам сучасності, які ґрунтуються на відповідності вищої освіти сьогоденню. Зокрема, чільне місце відведено високому рівню освітньої діяльності, яка дає змогу забезпечити на належному рівні здобуття особою вищої освіти за вибраним фахом; проведення наукової праці із творчою діяльністю усіх учасників навчально-виховного процесу з метою підготовки кадрів вищої кваліфікації. Вважаємо, що саме це забезпечить належний рівень економічного поступу держави та її громадян. Доволі важливі положення про патріотичне, правове і екологічне виховання здобувачів вищої освіти через утвердження моральних загальнолюдських цінностей, здорового способу життя, активної громадянської позиції та соціальної активності, здатність до самоорганізації та вільного мислення, поєднання освітньої, наукової та інноваційної праці. Не менш важливим є створення сприятливих умов для реалізації зазначених положень, розкриття здібностей і талантів студентської молоді, примноження моральних і національних культурних цінностей, налагодження міжнародних зв'язків. Доволі цікавим є положення про вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці. Вважаємо, що це передусім пов'язано із моніторингом потреби у забезпеченні тими чи іншими спеціальностями державних місць [6].

Варто підкреслити, що прийняття Закону України "Про вищу освіту" уможливило осучаснене бачення розвитку університетської освіти країни. Виокремлено основні завдання вищого навчального закладу (відповідно до ст. 26): провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за вибраними ними спеціальностями; для університетів, академій, інститутів – провадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використання отриманих результатів у освітньому процесі; участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу; формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного

виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, уміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах; забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності; створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів; збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства; поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян; налагодження міжнародних зв'язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти, науки, спорту, мистецтва і культури; вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці [6].

На думку деяких дослідників, у системі вищої освіти України закладено щонайменше дві суперечності, які живлять кризові явища: 1) суперечність між вільним ринком праці і системою вузьких спеціальностей; 2) протиріччя між попитом на вищу освіту і можливостями державного фінансування. Для розв'язання цих протиріч необхідно якнайшвидше впровадити в повному обсязі елементи ринкових відносин у вищу школу України через: 1) Болонський процес у широкому сенсі (як творчу адаптацію міжнародного досвіду функціонування вищої освіти в ринкових умовах); 2) Болонський процес у вузькому сенсі (як реалізацію механізмів і засобів досягнення цілей Болонської декларації) [1, с. 10].

Отож, інновації в освіті пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобалізаційними та інтеграційними процесами. Інноваційна діяльність в Україні передбачена Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", Державною програмою прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку. Інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дає змогу вирішити суперечності між традиційною системою і потребами в якісно новій освіті. Сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності науково-педагогічних працівників, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у навчальному закладі, регіоні. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якістьми: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище. Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей, її освоєння відбувається апробацією в формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження [7, с. 44].

Україна – одна із країн, у якій заклади вищої освіти є доволі консервативними, зберігаючи традиції минулого, поступово запроваджує світові, зокрема європейські, стандарти вищої освіти, що приведе до якісного оновлення не лише освітнього середовища, а й суспільства загалом. Аналіз сучасних європейських та вітчизняних тенденцій закладів вищої освіти засвідчив актуальність переходу від простої поінформованості чи навіть просвітництва на вищій рівень формування компетентності майбутніх фахівців. На часі така система закладів вищої освіти, суть якої ґрунтується на якісних знаннях, компетенціях, педагогічних новаціях, розвитку власної компетентності. Визначені європейські стратегічні орієнтири передбачають формування професійно компетентного фахівця, реалізацію індивідуально-креативного кредо особистості під час підготовки до професійної діяльності студента, який матиме змогу мобільно реагувати на зміни в соціальному й економічному житті суспільства, здійснювати ефективне розв'язання різних ситуацій засобами комунікації [7, с. 167].

Останніми роками в Україні, як і в усьому світі, дедалі більшою стає потреба у вищій освіті, та, як наслідок, не стихає дискусія про її роль і місце в системі загальнокультурних цінностей, ведеться певна нормотворча діяльність з метою пов'язати вимоги держави, очікування суспільства, декларовану автономію закладів вищої освіти та потреби окремої особистості

Прерогативою сучасного закладу вищої освіти в Україні є забезпечення виконання і впровадження у практику навчально-виховного процесу законодавчих ініціатив та рішень, що сприятиме підготовці висококласних фахівців, рівень знань яких відповідатиме потребам соціально-економічного розвитку суспільства і визначатиме їхню конкурентоспроможність на національному та міжнародному ринках праці [10, с. 77].

Основним критерієм роботи закладу вищої освіти є рівень підготовленості випускників до професійної діяльності. Вищу освіту здобувають на базі повної загальної середньої освіти. До закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів, можуть вступати особи, які мають базову загальну середню освіту. Підготовка фахівців у закладах вищої освіти може проводитись з відривом (очна) або без відриву від виробництва (вечірня, заочна), чи з поєднанням цих форм, а з окремих спеціальностей – екстерном. Завдання, права та обов'язки закладу вищої освіти визначаються Законом України “Про вищу освіту” [6].

У Законі України “Про вищу освіту” вищу освіту визначено як рівень освіти, який здобуває особа у закладі вищої освіти в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації; зміст вищої освіти – обумовлена цілями та потребами суспільства система знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва; зміст навчання – структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує особі можливість здобуття вищої освіти і певної кваліфікації [6].

Вища школа бере активну участь у розв'язанні всіх завдань державотворення; у забезпеченні матеріального добробуту, вдосконаленні суспільних відносин, вихованні громадянина-патріота України; у підвищенні культурного рівня населення України, формуванні інтелектуального потенціалу країни; забезпеченні підвищення кваліфікації викладачів, підготовці наукових кадрів для участі в НТР; сприянні демократизації суспільства та укріпленні миру; у розвитку міжнародного співробітництва [11].

На думку С. Ніколаєнка, вищим навчальним закладам потрібно вчитися прогнозувати попит на фахівців того або іншого профілю на п'ять-десять років наперед та реагувати на нього змінами в навчальних планах і програмах. Сьогодні відсутня система державного розподілу випускників закладів вищої освіти, а підприємства й організації самостійно визначають свою кадрову політику, яка ніяк не пов'язана зі змінами на ринку праці. Як результат виникає загроза безробіття для молодих фахівців, що закінчують заклади вищої освіти. Вони стали однією зі слабкозахисених у соціальному плані груп населення. Тому актуальним є вивчення ситуації навколо підготовки і подальшого працевлаштування молодих фахівців [1, с. 9].

Незважаючи на прийняття Закону України від 14 листопада 2004 р. за № 2150-І “Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотацій роботодавцю”, проблему досі не вирішено, оскільки законодавчі норми зорієнтовані не на упередження збиткової, надлишкової та неякісної підготовки кадрів, а навпаки, на зростання прихованого безробіття та низькопродуктивної зайнятості [1, с. 10].

Зміст нового сучасного закладу вищої освіти має солідну правову базу. Зокрема, у 2014 р. прийнято Закон України “Про вищу освіту”, який став своєрідним наріжним каменем для подальшого поступу вищої освіти. Закладені принципи відповідають загальноєвропейським нормам і принципам сучасності, які ґрунтуються на відповідності вищої освіти сьогоденню. Окрім того, визначення правових, політичних та фінансових механізмів державного регулювання системи вищої освіти відповідає концепції розвитку національної вищої освіти, ґрунтується на Декларації прав людини, Законах “Про освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Про вищу освіту”, міжнародних договорах, які ратифікувала Верховна Рада України, указах і розпорядженнях Президента України, постановках Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, Національній доктрині розвитку освіти, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. тощо [5, с. 46].

Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344 схвалено Національну стратегію розвитку освіти України на період до 2021 р. Цей документ конкретизує основні шляхи реалізації концептуальних ідей та поглядів на подальший розвиток освіти, а саме: приведення мережі закладів вищої освіти і системи управління вищою освітою у відповідність до потреб розвитку національної економіки та запитів ринку праці; створення дослідницьких університетів, розширення автономії закладів вищої освіти; розширення взаємодії закладів вищої освіти з установами Національної

академії наук України та Національної академії педагогічних наук України щодо розвитку наукових досліджень у сфері вищої освіти; залучення роботодавців до співпраці із закладами вищої освіти, зокрема, до участі у розробленні стандартів вищої освіти, організації проходження практики студентами, вирішенні питань надання першого робочого місця випускникам; переоснащення навчальної, науково-методичної та матеріально-технічної бази закладів вищої освіти [13].

У Законі України “Про вищу освіту” від 1 липня 2014 р. (№ 1556-VII), який визначає основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу із вищими навчальними закладами на принципах автономії вищих навчальних закладів, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.

Зокрема, у першому розділі “Загальні положення” статті 1 “Основні терміни та їх визначення” зазначено:

1) автономія закладу вищої освіти – самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом;

2) академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами;

3) академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом;

4) акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання;

5) вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти;

6) військовий заклад вищої освіти (заклад із специфічними умовами навчання) – заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад’юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Збройних сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

7) заклад вищої освіти – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей;

8) галузь знань – основна предметна галузь освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка;

9) Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою

надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС4 [6].

Заклад вищої освіти (раніше, до прийняття проєкту Закону України “Про освіту”, використовували термін “вищий навчальний заклад”, а також вживалися скорочення – ВНЗ, виш, вуз) – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей. Заклад вищої освіти, відповідно до Закону України “Про вищу освіту”, – це заклад, що діє згідно з чинним законодавством України; реалізує, відповідно до наданої ліцензії, освітньо-професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями; забезпечує навчання, виховання та професійну підготовку осіб, згідно з нормативними вимогами у галузі вищої освіти; здійснює наукову та науково-технічну діяльність [6].

Доречно зауважити, що ст. 27 “Правовий статус закладу вищої освіти” Закону України “Про вищу освіту” в редакції від 1 липня 2014 р. звучить так:

1. Заклад вищої освіти утворюється у формі державної, комунальної приватної установи і працює на засадах неприбутковості.

2. Юридична особа (крім наукової установи) набуває статусу закладу вищої освіти з моменту отримання ліцензії на провадження освітньої діяльності.

3. Заклад вищої освіти може бути засновником (співзасновником) інших юридичних осіб, які провадять свою діяльність відповідно до напрямів навчально-науково-виробничої, інноваційної діяльності закладу вищої освіти та/або забезпечують виконання його статутних завдань.

4. Заклади вищої освіти державної, комунальної та приватної форм власності мають рівні права у провадженні освітньої, наукової та інших видів діяльності.

5. Заклади вищої освіти можуть провадити освітню діяльність спільно з іноземними навчальними закладами за узгодженими освітніми програмами.

6. Заклади вищої освіти можуть утворювати навчальні, навчально-наукові та навчально-науково-виробничі комплекси, наукові парки та входити до складу консорціуму. Всі учасники комплексу, консорціуму зберігають статус юридичної особи і фінансову самостійність [6].

Висновки. Отже, в Україні фактично завершено формування нормативної бази правового регулювання функціонування вищої освіти, рівнів підсистем, діяльності закладів вищої освіти різних типів і форм власності, організації різних форм навчання. У сфері вищої освіти України здійснено важливі реформи, серед яких можна виділити найістотніші – приєднання України до Болонської системи, запровадження двоступеневої освіти, кредитно-трансферної системи ЄCTS, ЗНО тощо. На сучасному етапі, незважаючи на певну модернізацію, у вищій освіті України є низка проблем і недоліків, вона потребує подальшого впровадження реформ та інновацій. Отже, заклад вищої освіти в Україні повинен не лише продукувати певні ідеї, розвивати ті чи інші тенденції у науці, але, передусім, сприяти поступовому суспільному розвитку, повною мірою забезпечувати запити і потреби сучасної людини, вкрай необхідні для сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ніколаєнко С. Якість вищої освіти України – погляд у майбутнє. *Світ фінансів*. Вип. 3(8). Жовтень, 2006. С. 7–22.
2. Сисоєва С. Освітні реформи: освітологічний контекст. *Освітологія*. 2013. Вип. 2. С.36–45.
3. Вовканич С. Й. Теоретико-методологічні основи дослідження людського та інтелектуального капіталу в знаннєвомісткій економіці: концептуалізація понять. *Регіональна економіка*. 2007. № 4. С. 7–19.
4. Ржепішевська В. В. Проблеми та перспективи функціонування вищих навчальних закладів у регіональній інноваційній системі. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_3_30
5. Якименко О. О. Чинники впливу на реалізацію організаційно-правового механізму державного регулювання трансформації вищої освіти в Україні.

Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2016. Вип. 2. С. 141–151, С. 41–49. 6. Закон України “Про вищу освіту”. База даних “Законодавство України” / *ВР України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1382613528661298>. 7. Іванова С. Інновації в освіті та проблеми реформування системи вищої освіти в аспекті євроінтеграції України. *Вісник Черкаського університету: педагогічні науки*. 2016. № 1. С. 41–52. 8. Мартиненко С. Європейський простір вищої освіти: Тенденції розвитку та пріоритети. *Освітологія*. 2013. Вип. 2. С. 163–167. 9. Вельчева Н. І. Науково-теоретичні основи державного регулювання вищої освіти. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_2_13. 10. Сидоренко Т. М. Механізм інноваційного функціонування та розвитку вищої освіти України. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. Серія “Економічні науки”. Економіка та управління підприємствами. 2015. № 5(91). С. 77–84. 11. Лекція 3: Зміст освіти. Вищий навчальний заклад у системі освіти. URL: <http://moodle.ipokpi.ua/moodle/mod/resource/view.php?id=40263#%D0%BB3%D0%BF2>. 12. Указ Президента України “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року” № 344/2013 від 25 червня 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

REFERENCES

1. Nikolayenko S. *Yakist' vyshchoyi osvity Ukrayiny – pohlyad u maybutnye* [The quality of higher education in Ukraine is a look into the future]. *Svit finansiv*. Vyp. 3(8). Zhovten' 2006. pp. 7–22. 2. Sy`soyeva S. *Osvitni reformy` : osvitologichny`j kontekst* [Educational reforms: educational context]. *Education*. 2013. Vol. 2. pp. 36–45. 3. Vovkany`ch S. J. *Teorety`ko-metodologichni osnovy` doslidzhennya lyuds`kogo ta intelektual`nogo kapitalu v znannyevomistkij ekonomici: konceptualizaciya ponyat`* [Theoretical and methodological foundations of the study of human and intellectual capital in knowledge-based economy: conceptualization of concepts]. *Regional economy*. 2007. No 4. pp. 7–19. 4. Rzhepishevs`ka V. V. *Problemy` ta perspekty`vy` funkcionuvannya vy`shhy`x navchal`ny`x zakladiv u regional`nij innovacijnij sy`stemi* [Problems and prospects of functioning of higher education institutions in the regional innovation system]. *An efficient economy*. 2013. No 3. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_3_30 5. Yakymenko O. O. *Chynnyky vplyvu na realizatsiyu orhanizatsiyno-pravovoho mekhanizmu derzhavnoho rehulyuvannya transformatsiyi vyshchoyi osvity v Ukrayini* [Factors influencing the implementation of the organizational and legal mechanism of state regulation of the transformation of higher education in Ukraine]. *Visnyk Natsional`noho universytetu tsyvil`noho zakhystu Ukrayiny*. Seriya: Derzhavne upravlinnya. 2016. Vol. 2. pp. 141–151. 6. *Zakon Ukrayiny` “Pro vy`shhu osvitu”* [The Law of Ukraine “On Higher Education”]. *Legislation of Ukraine*. Verkhovna Rada database. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1382613528661298> 7. Ivanova S. *Innovatsiyi v osviti ta problemy` reformuvannya sy`stemy` vy`shchoyi osvity` v aspekti yevrointegratsiyi Ukrayiny`* [Innovation in education and problems of reforming the higher education system in the aspect of Ukraine’s European integration]. *Bulletin of Cherkasy University: pedagogical sciences*. 2016. No 1. pp. 41–52. 8. Martynenko S. *Yevropeys`kyy prostir vyshchoyi osvity: Tendentsiyi rozvytku ta priorytety* [European higher education area: development trends and priorities]. *Osvitohiya*. 2013. Vol. 2. pp. 163–167. 9. Vyel`cheva N. I. *Naukovo-teoretychni osnovy derzhavnoho rehulyuvannya vyshchoyi osvity* [Theoretical and theoretical foundations of state regulation of higher education]. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_2_13. 10. Sydorenko T. M. *Mekhanizm innovatsiynoho funktsionuvannya ta rozvytku vyshchoyi osvity Ukrayiny* [The mechanism of innovative functioning and development of higher education in Ukraine]. *Visnyk Kyivs`koho natsional`noho universytetu tekhnolohiy ta dyzaynu*. Seriya “Ekonomichni nauky”. *Ekonomika ta upravlinnya pidpryyemstvamy*. 2015. No. 5(91). pp. 77–84. 11. Lektsiya 3: Zmist osvity. Vyshchy navchal`nyy zaklad u systemi osvity. [Contents of education. Higher educational institution in the education system]. Available at: <http://moodle.ipokpi.ua/moodle/mod/resource/view.php?id=40263#%D0%BB3%D0%BF2>. 12. *Ukaz Prezy`denta Ukrayiny` “Pro Nacional`nu strategiyu rozvy`tku osvity` v Ukrayini na period do 2021 roku”* [Presidential Decree “On the National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021”] No. 344/2013 of June 25, 2013. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

Дата надходження: 07.11.2019 р.